

os, maae vi naturligviis tage vor Tilflugt til de ældste Folkeslægters Sprog og Religion, og undersøge i hvilket Forhold disse staae til hverandre. Vi kunne her ikke nøies med Det, som Græker og Romere have kundet sige os; men maa henvende vor Granskning til Asiens lidt efter lidt sig for os aabnende Lærdomsskatte, og de Europæiske Folks ældste, en Tid lang saa godt som begravne Skrivtlevninger. Veiledede af disse, ville vi sikkert, naar vi atter henvende os til vore gamle Lærere, hente ny Lærdom hos dem, og see i deres Sprog og Religion Mindesmærker om Begivenheder der vare dem selv ubekjendte.

Blandt de Gienstande, der kunde udbrede Lys over hine mørke Egne af Historien, er sikkert det gamle Nordens Religion og Sprog ikke blandt de sidste. Medens Folket har vedligeholdt sig uundtvungen og sit Sprog ubeblandet; har det tillige været lykkeligt nok til at bevare sit ældre Sprog i en herlig Samling af Oldskrifter; ja, med faa Forandringer, endog levende, paa et fra de store Verdenshandeler fjernet Tilflugtssted.

Det er kun faa Aar siden, at Selskabet ved en Prisopgave fremkaldte vigtige nye Oplysninger over det gamle Nordens Sprog: i nærværende Aar har Selskabet i Anledning af det ved Hs. Exc. Hr. Geheime-Conferentsraad Bülow for to Aar siden udsatte Prisspørgsmaal havt Leilighed til at krone et Skrift, der ikke er mindre vigtigt for Kundskaben om de gamle Nordboers Troe og Viden. Forfatteren har deri dels udbredt nyt Lys over Forfædrenes Forestillinger, om Verdens Oprindelse og Indretning, samt over Betydningen af deres Myther, dels viist en, vel ikke uformodet, men dog overraskende Liighed mellem Nordboernes, Indernes og Persernes gamle Troe, Viisdom og Digtning.

Forfatterens Værk er af et saa betydeligt Omfang, at vi ikke kunne undgaae her at overskride vore Anmeldelsers sædvanlige Grændse, og det saa meget mindre, som det ikke vil være os mueligt ret med Tydelighed at fremsætte det Nye, uden tillige at fremsætte noget af det Bekjendte.

I vort gamle Nordens Lære om Gudernes og Verdens Oprindelse opdager Forf. Spor af to forskellige Systemer, af hvilke det ene har laant sine Hoved-Billeder af Dyreriget, det andet af Planteriget. Hint lader Verden og Guderne dannes af den chaotiske Urjette *Ymer*, og Køen *Audumble*: dette fremstiller Verden under Billedet af et uhyre Træ, *Tggdrasil*. Det er ikke usandsynligt at disse to Systemer i sin Tid ere blevne fulgte af to forskellige Secter; men ved den yngre Eddas Fortælling ere de saaledes blevne sammenblandede, at man nu neppe mere med fuldkommen Nöiagtighed kan trække Grændserne mellem dem.

För den nærværende Verden blev til saa troede Forfædrene, vare tvende andre Verdener, *Muspellheim* og *Nifellheim*: hiin sönderpaa heed og lysende, behersket af *Surtur* (den Mörke, Ubegribelige), Universets Frembringer, fölgelig *Alfader*; denne nordpaa kold og mörk, efter sit Navn Taageverdenen, Skyggeverdenen. I dens Midte er *Hvergelmer*, den gamle Kiædel eller Afgrund, hvorfra en Mængde Floder udspringe. Blandt disse före nogle tilsammen Navn af *Elivagar*, dryppende Vande, kolde Vande. Deres Vædske kaldes ogsaa *Gift*, *Edder*, maaskee for deres Virksomhed, maaskee for deres Kulde; thi Forfatteren viser at dette ei er uden Exempel. Saa snart disse Vædske kom saa langt fra deres Udspring, at de störknede, skeede derved en Ansamling af Iis og Riimfrost, i *Ginnungagab*, det uhyre Svælg mellem begge Verdener. Da Muspelheims Hede mödte Iisen smeltede den, og gav Draaber, *der fik Liv ved Dens Kraft*,

som udsendte *Heden*. Herved fremkom en uhyre Jette, der fik Navn af *Ymer*. Medens han sov udsprang under hans venstre Arm en Mand og en Kvinde, og hans ene Fod avlede med den anden en Søn. Han og hans Afkom kaldes *Rimthusser*, Rim- eller Frostjetter.

Paa samme Tid, som *Ymer*, frembragtes ogsaa *Audumbla*, en Koe, af hvis Yver flød fire Melkestrømme, der gave Jetten Næring; men selv næredes den ved at slikke Rimfrosten af Saltstenene. Herved fremkom efterhaanden et Væsen, der heed *Bure*. Hans Søn, *Bör*, avlede med *Belsta* eller *Bestla*, en Datter af Jetten *Bölthorn* (Harmtorn, Smertetorn), *Odin Vile* og *Ve*. Disse dræbte *Ymer*, i hvis Blod hele Jetteslægten druknede, undtagen *Bergelmer*, (den Gamle fra Bierget) Søn af *Thrudgemler* (den stærke Gamle) Sønnesøn af *Örgemler* (den Urgamle, *Ymer*). Han reddede sig med sin Slægt.

Odin, *Vile* og *Ve* bragte den dræbte *Ymer* ud i Svælget *Ginnungagab*, og dannede af hans Krop Jorden, af hans Blod Vandet, af hans Been Bierge, af hans Tænder Stene, af hans Haar Planter og Trær o. s. v. Af Jettens Hjerneskal blev Himlen, af hans Hierne Skyerne. Af de fra *Muspelheim* udflydende (gloende) Sinner, derimod Himmellegerne.

Dvergene (Jordens Elementaraander) fremkom som Maddiker i *Ymers* Skiöd, men fik af Guderne Forstand og Menneskeskikkelse.

Midt i Verden, eller midt paa Jorden, der forestiltes som en rund Skive, byggede Guderne *Asgard*. Rundt om dette Sted laae *Midgard*, Menneskenes Bolig. Uden om dette laae det ubefarlige Verdenshavn, der atter omringedes af *Utgard*, Jetternes Bopæl.

Gudernes fornemste og helligste Sted er Asken *Yggdrasill*, det ypperste og største af alle Trær. Dets Grene udbrede sig over hele Verden, og række op over Himmelen. Træet har trende Rødder eller Stammer. Den ene, Hovedroden eller Hovedstammen, er grund-

fæstet i den gamle Afgrund, *Hvergelmer*, og bærer Jorden. Slangekongen *Nidhög* gnaver den nedefra. Tvende andre Stammer eller Hovedgrene skyde sig op fra Dybet; den ene, mod Norden, gaaer til Jetterne, derunder er *Mimers* Brønd: den anden, mod Syden gaaer til Guderne, derunder *Urdes* Kilde. Ved den ere de tre Nornes, *Urde*, *Verandi* og *Skuld* (den forbigangne, nærværende og tilkommende Tid).

Dette er det korte Omrids, til hvilket vi ville faae en Deel Tilsætninger at giøre, ved nu at fremsætte Forfatterens Forklaring over disse Myther.

Af Mythen om Ymen sees, at de gamle Nordboer forestilte sig vor Jords Grundstof som en Vædske dannet ved Varmens og Materiens sammenstødende Virkning. Af denne flydende Masse udskilte sig et fastere Legem, der forestilles under Billedet af en uhyre Jette, Ymer, af hvis Krop atter udsprang flere lignende Væsener. Dette er Begyndelsen til en Dannelse i det uhyre Chaos. Ved *Audumble* maa man vel, efter de Gamles Forestillingsmaade tænke sig den Vædske der endnu omgav det udannede Jordlegeme, og hvorved det bestandigen næredes eller fik Tilvæxt. At Koen ved at slikke Saltstenene, frembragte et Væsen ædlere og skiønnere end Ymer, betyder vel ei andet end den første Jordplæts Fremkomst af det salte Hav. Bures Søn var *Bör*, *Burr* eller *Borr*, som vore Folkeslags Forfædre meente at være opskudt paa samme Sted hvor den første Jordplæt var kommen til Syne. Dette Field kunde da være *Caucasus*, af Perserne kaldet *Borz*, Genitivet af det oldnordiske *Borr*. Blandt de forskiellige Udledelser man kunde give af Navnet *Bure*, er den maaskee den rimeligste, at det, ligesom *Burder* og *Bur* kommer af *bera* (*borinn*) bære, föde, avle. Det kunde da enten betyde den *Avlende*, *Födende*, eller den *Förstefödde* (af *Audumbla*). For det Sidste taler, at *Bura*,

Hunkiönsendelsen af *Bure* i det gamle Sprog betyder *Datter*. *Bur* eller *Bör* betyder ligefrem Sön, den som er baaren eller födt. Disse Ord synes at være ligesaa gamle som de Persiske og Indiske Sprogs Forbindelse med de nordiske. Det Islandske *bera* er det Persiske *berden*, (*berem*) Zend. *berete*, Sanskr. *bharami*, Gr. $\Phi\epsilon\gamma\omega$, Lat. *ferre*, *parire*, Moesog. *bairan*, Islandsk *baira*, Angels. *beran*, *baran*, o. s. v. Det heraf kommende oldnordiske *Burr*, *Bör*, *Byr*, Sön, er det Latinske *puer*, *por*, Gr. $\pi\omicron\gamma$, $\pi\omicron\iota\gamma$, Pers. *Puser*, *Pyser*, Ind. *Puthra*, Zend. *Puthre*, *Pothre*, Kaukas. *Bair*, Moesog. *Baurr*, Angels. *Byre*, Irlandsk *Bar*, igien beslægtet med det Irlandske, Danske, Irske, Engl. og Moesog. *Barn*, o. s. v.

Odins Navn er beslægtet med det Tydske *Odem*, *Athem*, Græsk $\alpha\lambda\mu\omicron\varsigma$, Pelv. *Ada*, Sanskrit *Atma* o. s. v. Hermed stemmer et af *Odins* andre Hovednavne, *Vidrir* (Veirets Herre eller Giver) hvis Grundliighed med det første vises. Sammenhængen mellem Liv og Aandedrag, har naturligviis givet Anledning til den høiere Betydning man har tillagt Ordet Aand. At det ogsaa fandt Sted i det gamle Sprog viser Ordet *Odur*, der i Oldtiden betydede Fornuft. *Odin* er saaledes den besiælende Verdens Aand. Det samme Navn forekommer med forskiellige Forandringer i de fleste andre Sprog. Tydskerne kaldte det samme Væsen *Wodan*, *Godan*, Saxerne ogsaa *Wuoden*, *Ote*, Friserne *Veda*, Slaverne *Voda*, *Vodha*, Letterne *Vut*, de Finske Kareler *Voden*, Tunguserne *Odin*, *Boa*, Araberne *Vud*, *Vodd*, *Vudda*, *Vodda*, *Oboda*, Persene *Bud-Asp*, (o: Ass.), Indene *Bodha*, *Boda*, *Budha*, *Buddam*, *Buden*, *Pooden* (fordum *Budyas*), Cochineserne *But*, Birmanerne *Godama*, Tiberanerne *Vod*, (Wod), Japaneserne *Budji*, *Budido*, Chineserne *Fo*. Den överste Gud blev hos Hæbræerne og kaldet *Adon*, *Adonai*, hos Syrene *Adon* (hvoraf Grækernes *Adonis*), hos Chaldæerne *Adad*, hos Inderne *Adin* (*Odin*),

samt endeligen i Vedaerne *Atma*, og *Adhi-Atma*, i hvilke Navne den sande Betydning ligger. At *Vile*, egentligen den Behagelige (af *Vili*, *Villie*, Behag hvoraf atter *vel*) betyder Lyset, giöres sandsynligt. *Ve* betyder almindeligt en Helligdom, et Fristed. Men inter Helligere fandtes hos Forfædrene end Arnen, der oprindeligiis tillige var Alteret. Man undres ikke over den Hellighed man i Oldtiden tillagde *Ilden*, naar man betænker, hvormeget dens Opdagelse i Begyndelsen maa have overasket Menneskene. Liigheden mellem Navnene *Ve* og *Vesta* vorder her ogsaa betydningsfuld. Hertil kommer at hine tre første Guder, i Anledning af Menneskets Skabelse kaldes *Odin*, *Hæner* og *Loder*. Men *Loder* har aabenbar sit Navn af *Lod*, *Lodr* et af Ildens gamle Navne, og ensbetydende med, *Logi*, *Loki*, *Lue*, *Hæner* eller *Heidner*, der i Udtalen neppe ere forskiellige, svarer til *Ve*. *Heid* Aleman *Heidere* betyder *Æther*, klar Luft, beslægtet med det Græske *αιθρας*, det Islandske *heidur*, det Tydske *heiter* o. fl. *Hæd* betyder Höide, og deraf kunde *Hædner* forklares som Höidens Sön. Som man seer, ere begge Begreber nær beslægtede.

Odin, *Vile* og *Ve*, Luft, Lys og Ild, vare da Naturguder, hvorom man saa meget mindre kan tvivle, som de vare fødte og efter de Gamles Lære skulle forgaae med vor Verden. Men i det man neppe vil afstride Forfatteren dette, kunde man fristes til at tænke at Navnene endnu tidligere kunde havt en höiere Betydning; i det mindste er det overraskende, at hvis man tör oversætte *Vili* ved Velvillie, godhedsfuld Villie, hvilket ikke synes upassende, da *vildr* betyder god; saa kunde man oversætte *Odin*, *Vile* og *Ve*, Fornuft, Kiærlighed, Hellighed, eller som Personer: den *Vise*, den *Kiærlige*, den *Hellige*; en overraskende Liighed med en höiere Lære, hvoraf man dog ikke finder faa Spor i de ældste, Kilden nærmeste, Religioner.

Dog vi vende igien tilbage til Mythens Forklaring. *Odin*, *Vile* og *Ve*, Luften, Lyset og Varmen gjorde Ende paa den chaotiske Tilstand: den raa Masse, (Ymer) nedsænkedes i det Luften udskilte sig, og Vander indtog sit særegne Sted. Den blaa Himmel, Sol og Stierne bleve først synlige fra Jorden. Dvergene eller Alferne maa forestilles som Elementaraander, hvilket endog sees af de Navne man gav Mange blandt dem, som *Nye*, *Næe*, *Nordre*, *Sydre*, *Östre*, *Vestre*, *Dagfin* (Dagens Finder) *Delling* ($\Delta\epsilon\lambda\iota\omicron\varsigma$) *Liomi* (Glands, Skin), *Blindvid* (den Blændende), *Dulin* (den Dölgende, Skiulende) *Dvalin* (den Sövn- eller Dvalegivende) *Froste*, *Vind-Alf*, *Gustr* (Vindpust) *Litr* (Löd, Farve) *Gloi*, (den glimrende) *Loni* (Vandbeboer) *Ligd-Alf*, *Egeskiold*, *Öirvang* (Leerjord) o. s. v. Menneskene fremspirede som Vexter af Jordens Skjöd; men da var endnu, for at tale med *Valas Spaadom* (Voluspå)

<i>Ask</i> og <i>Embla</i>	Ei yndig Farve. —
uden Skiæbne.	Aand gav <i>Odin</i> ,
Aand de ei havde,	<i>Hæner</i> Forstand,
Ei heller Forstand,	<i>Loder</i> gav Blod
Ei Blod, ei Lader,	og faver Farve.

Med andre Ord, Menneskene dannedes af jordiskt Stof, og besiedes ved Gudomskraft.

Yggdrasills Navn udleder Forfatteren helst, med vor afdöde Skule Thorlacius, af *Yggr* (den Frygtelige, eller den Tungvindige, den Tankefulde) et af Odins Navne, og *Drasill*, den som bærer eller drager Noget. Man seer let, at dette Træ, der har sin Hovedrod i den gamle Afgrund og sin Top over Himmelen, forrestiller hele Verden. Man maa tænke sig det som tre Stammer udsprungne af en fælles Rod, og af hvilke de nederste Dele kan betragtes som særskilte Rödder. Iordkloden forestilles i de nordiske Myther som

heldende, saaledes at Syd er överst, Nord nederst; i hvilken Anledning Forfatteren minder om *Zenit* og *Nadir*. Ved Jordens nordligste og nederste Udkant er *Mimers* Brönd, som Forf. viser skäl være Havets Kilde. Viisdommen i dens Drik er Afgrundens Viisdom. Dens Behersker er af Jetteslægten. Derfor overlader han ikke Odin en Drik deraf, uden at faae hans ene Öie i Pant derfor. Dette Öie er Solen. Överst mod Syden er *Urda's* Kilde, som Forfatteren viser at være Ætheren. Træets Grene, der udbrede sig over hele Verden, forestille Himmelen, Bladene, hvorfra Duggen kommer er Skyerne. Fire Hiorte som löbe omkring Træet og fortære dets Blade, de fire Vinde. Deres Navne ere *Dain*, *Dvalin*, *Duneyr* og *Dyrathrorr*. De to förste ere efter Navnene de sövndyssende rolige, de to sidste stormende: hiin den *Dönelskende*, denne den *Dörstærke*, *Döropsprængende*. De to förste Hiorte have fælles Navn med de to Dværge. Örnen *Hræsvalg* som sidder nordpaa i eller ved Træet, og mættes af Aadsler, frembringer ved sine Vingeslag de kolde Vinde. Over Valhal, altsaa i Ætheren, findes en anden Örn, der ei nævnes, mellem hvis Öne sidder en Hög, som kaldes *Vedurfölgner*, Stormdæmperen. Egernet *Ratatösk* bringer Örnen *Hræsvalgs* Ord til Slangeköngen Nidhög. Forf. viser, at *Ord* i det gamle Sprog ogsaa kan betyde *det som vorder*, her altsaa Örnens Frembringelser. Han mener at dette skal betyde Snee og Hagl, der siden optöer, og som kold Vædske löbe ned til Havet og Afgrunden. I *Ragnaroker* forgaaer, efter *Valas* Spaadom ikke *Tggdrasill*, det mister kun Bark, Blade og Frugter, men trives paa ny, derved at Nornerne bestænke det af deres hellige Kilde. I det Meste af denne Forklaring stemmer Forfatteren med *Gräter*, men forsikkrer at han allerede havde dannet sig den, för han læste *Gräters* Arbeide, hvorved Forklaringen paa en vis Maade faaer nye Bekræftelse. Han har desuden tilföiet Adskilligt. Blandt de

Kræfter, som stræbe at forstyrre Træet nævnes i *Grimnersmaal* at det muldner af Fugtighed paa Siderne. Altsaa fortæres Verdenstræet oven af Vindene, paa Siderne af Vandene, for Neden af Afgrundens Malstrømme (mon ikke underjordisk Ild?). Men de samme Kræfter, som true at fortære det, maae dog en Tid lang tiene til dets Vedligeholdelse. Underjordens Kilder maa væde dets Rod, Urdas ætheriske Væld dets Blade. Saaledes forestilles da Verden som et Træ, næret af Dybetsj og Himmels Vand. Dets Dryader ere de tre høie Norner, der sørge for dets Vedligeholdelse.

Som en mærkelig Sammenligning fortiener endnu at peges hen paa, at der i Ymersystemet gives tre skabende mandlige Guddomme i Yggdrasillsystemet tre vedligeholdende qvindelige.

Enhver der ikke er ganske uindviet i den nordiske Alderdomskundskab vil let, i det vi her, efter Forfatteren, have fremsat om vor gamle Cosmogonie, opdage adskillige betydelige Oplysninger over denne dog allerede faa ofte behandlede Gienstand. Vigtigere ere imidlertid Forf. Undersøgelser over de gamle Nordboers Cosmographie, hvori han næsten overalt bryder sig en nye Bane, og bringer Lys og Orden ind i Det, der før ikke frembød andet end Forvirring. Den største Forvirring hidrørte derfra at man ikke lagde Mærke til to ganske forskiellige Inddeclingsmaader, en mythisk og en mere historisk, hvori dog de samme Benævnelser forekomme. Herved blev det umueligt at danne sig en klar Forestilling om dem. Verdens Hovedafdelinger kaldes vel i begge Systemer *Asgard*, *Midgarg* og *Utgard*; men i det ene (det ældre og gammel-eddiske nemlig) gaaer Inddeelingen fra oven til nedent, saa at *Asgard* betyder Himmelen, *Midgard* Jorden, og *Utgard* Underverdenen: i det andet skeer Inddeelingen i den horizontale Retning, og *Asgard* ligger midt paa Jordskiven, omgivet af Verdenshaver, der atter omringes af *Utgard*, saaledes

som vi allerede ovenfor have nævnt det. Denne sidste Inddeelningsmaade hörer maaskee mere til det System hvori Verden udvikles af Ymer, den förste til det hvori Verden fremstilles ved Yggdrasil; i det mindste forrekommer hiin i Mythen om Ymer, af hvis Öiebryn Grændseskiættet mellem Menneskenes og Jetternes Boliger dannedes.

Inddeelingen fra Oven til Neden er ikkun en Deel af en endnu mere omfattende Inddeeling, hvorefter det hele Alt indeles i ni Verdener. Överst er *Liödsälfaheimr*, Lysalfernes Verden, der indeholder *Gimle*, de Saliges Boliger, og adskilles fra den næste Verden ved Himmelen *Vidblain*, den vidtblaanende. Paa denne fölger *Muspell* eller *Muspellheim*, hvor Flammeaanderne, *Muspells* Söner, opholde sig. Disse to Verdener udgiör *Surturs* egentlige Rige, og skilles fra vort lavere Verdenssystem ved Himmelen *Andlang*, den langt eller vidt aandende. Den tredie Himmel eller den överste i vort lavere System er *Godheim*, Gudeverdenen, egentlig Ætheren eller Stiernehimmelen. Der er *Asgaard*, Gudernes Stad eller Land, der indeholder *Valhall* Gudernes fælles Slot, og mange andre Gudeboliger. Den fjerde Verden er *Vanahaim*, Vanernes eller de undre Luft- og Havguders Boliger, ogsaa kaldet *Vindheim*. Den betegner Skyhimmelen eller Jordens Atmosfære. Angaaende Vanerne hersker i Eddaerne megen Dunkelhed, og det Sted i *Valas* Spaadom der handler om Gudernes Strid med Vanerne synes ufuldstændigt; men Forf. viser dog af dette Digt, saaledes som vi have det, at *Vanaheim* laae under *Godheim*, og mellem denne og Menneskenes Boliger. Vandet og Luften ansaaes paa en Maade forenede. De beherskets af *Njord*, Ved en Fredsslutning gave Vanerne ham, som Gidsel, til Guderne, af hilke hine atter fik *Hæner*. Sandsynligviis vil dette sige, at naar Veiret er skiönt udgiör Skyerne ingen Grændse for den lavere Luft-

egn, og den överste nedsender Lyfet til den nederste. Den femte Verden er *Mannheim*, Jordens beboede Overflade. Mellem den og Gudeverdenen er Broen *Bifröst* (den bævende, rystende), som bekiendt Regnbuen. Den siette Verden *Jotunheim* ligger saavel i *Utgard*, Jordens yderste Omkreds, som især dets udvendige mod *Helheim* nedheldende Skraaninger. Til dette Mörkets Rige hörer og det ubefarlige Verdenshav, hvori Midgardsslangen hersker. Den syvende Verden *Svartalfaheimr*, de sorte Alfers Boliger, ligger i Jorden selv. Den ottende *Helheim* ligger omkring Verdensræets Rod. Her opholder sig, indtil Verdens Fornylse, de som ere döde uden dertil at indvies ved Vaaben. Fra Jordens yderste nordlige Kant förer derhen först *Utgards* dybe Dale, og dernæst *Giallerbroen*, over Floden *Giöll*, der egentligen hörer til *Elivager* eller *Niflheims* Floder. Forf. antager, at ligesom *Bifröst* betyder Regnbuen, saa betyder *Giallerbroen* efter de Beskrivelser man derover finder, Nordlyset. Endeligen er *Niflheim* den niende Verden. Denne ligger udenfor vort egentlige Verdenssystem, og indeholder *Hvergelmer*, med Slangekongen *Nidhög* og *Elivagar*. I *Hvergelmer* og paa dens Kyster, *Nastrond* (Liigkysten, af *Nár* et Liig) skal efter vor Verdens Undergang Opholdstedet være for de Fordömte.

I *Godheim* forekommer foruden *Valhall* og *Vingolf* 12 Gudeborge, som fuldständigen opregnes i *Grimmersmaal*. Forf. viser at *Hlidskjalf* skal være Zenit, og de 12 Gudeborge, eet med Asiaternes 12 Solhuse, vore 12 Dyrekredsens Tegn, ligesom de hedenske Nordboeres Tidsregning maaskee fuldkomment stemte overens med den gamle indtske, persiske og ægyptiske. Han opregner disse Gudelotte eller Søelhuse, tillige med Navnene paa de Guder, hvorunder de stode, og de nuantagne Stjernebilleder hvormed de stemme. Vi kunde her ikke letteligen følge Forfatteren, uden tillige at meddele

en Mængde Oplysninger, der vilde føre os for vidt. Vi nøies da med nogle enkelte af Forf. Bemærkninger. Det synes at man har forestilt sig *Valhall*, Gudernes fælles Hovedslot, som den överste Deel af den synlige Himmelhvelvning, og beliggende over Ekliptiken: *Vingolf* derimod, Asyniernes fælles Slot, som umiddelbart under den. *Thors Borg*, *Thrudvang*, Styrkens Egn, henhörer heller ikke til Soelhusene, men ligger i Skyluften, hvor hans Torden beskytter Himmelen mod Jetternes Anfald. Maanederne havde hver sin Guddom, svarende til de dertilhørende Solhuse. Uller, Jagtens Gud, i Soelhuset Ydale, svarende til Tegnet *Skytten*, forestaaer den første egentlige Vintermaaned. Solen indtræder i Aar i dette Tegn d. 22 November, og udtræder deraf den 22 December. Som Gud for den første Vintermaaned tillagde man ham ogsaa undertiden hele Vinteren. Soelhuset *Breideblik* svarende til Tegnet *Tvillingerne* (Solens Indgang den 22 May, Udgang d. 22 Juni) beherskes af *Baldur*, der tillige betragtes som Sommerens Guddom. Iövrigt viser Forfatteren at de gamle Nordboers allerfleste underordnede Guddomme og Dæmoner vare Naturens Elementaraander: *Aserne* især Himmelens, Himmellysets, Varmens, Livets, Frugtbarhedens Guder: Jættene derimod Dybets, Mörkets, Kuldens, Dödens og det Ufrugtbares Dæmoner, og henviser til de samme Anskuelser i Inders, Persers, Ægypters, Grækers o. fl. Mythologiske Systemer.

Sammenligne vi nu vore gamle Forfædres Troe og Lære med fremmede Folkeslægters, saa bemærke vi strax, at den reneste Lære findes i de ældste Skrivter. Saaledes indeholdes i *Valas* Spaadom langt mere om det Uforgjængelige og Evige, end i de övrige yngre Edda-Digte. I *Vedaerne* indeholdes en langt renere Lære end i *Puranerne*. *Zend-Bøgerne* indeholde Persernes reneste Troe. Kun holdt Præsterne denne höiere Lære hemmelig for Folket, eller ind-

hyllede den dog i Billeder og Digt. *Druidernes* hemmelige Lære indeholdt ligeledes Troen paa en almægtig Gud, Straf og Belønning efter Döden o. s. v.

At der i vor oldnordiske Skabelseshistorie forekomme mærkelige Liigheder med den, som den hellige Skrift har overleveret os, er vel iöiefaldende. At Lyset var til för Solen, hvorover Mange utilbörligen have undret sig, at Jordkloden udviklede sig af Vander, at en senere Flod paafulgte, at to Mennesker skabtes af jordisk Materie og fik Aand af Guddommen, at det onde Væsen fremstilles ved en Slange, Vædenstræet, der med al sin forskjællighed fra Kundskabstræet, dog vækker Erindringen derom, (især naar det Rabbiniske Beskrivelser over det tages i Betragtning) kunne ikke undgaae vor Opmærksomhed.

Nærmere beslægtet er dog den oldnordiske Lære med den vi finde hos adskillige af de ældste hedenske Folkeslag. Vi vilde alt for meget overskride de os her satte Grændser, om vi vilde give en Oversigt over alle de Undersøgelser Forf. har anstillet angaaende Liighederne mellem Celters, Finners, Slavers, Gothers, Germaners o. s. v. Religion og den egentlig oldnordiske. Vi ville derfor hellere holde os til de Folkeslag om hvis Troe og Lære vi ere i Besiddelse af de fuldstændigste Efterretninger.

Et evigt, virksomt Lys- og Ildvæsen, som vore Forfædres *Surtur* og et mørkt lidende Chaos, som deraf besaaes, gienfinde vi i Ægypternes *Phis* og *Athos*. Derhos er den Omstændighed mærkelig, at hverken vor *Surtur* eller Ægypternes *Phis* erholdt nogen Dyrkelse, eller rettere, at denne maa være bleven tilsidesat og glemt for en mere sandselig Dyrkelses Skyld. Persernes *Zerwane-Akherene* er et ligesaadant over Verden ophöiet Væsen som *Surtur*. Inderne anerkjende ligeledes et evigt guddommeligt Grundvæsen. Denne re-

neres Lære er saa vidtudbredt i den gamle Verden, at der maaskee ikke gives noget Folk, hos hvilket vi ikke skulde finde den, naar vi formaaede at trænge høit nok op i deres Oldtid. Mere mærkværdigt er det, med Hensyn paa Folkeslægternes Sammenhæng, at see hvor stor Liigheden er mellem de Billeder og Opdigtelser, hvori deres philosophiske Meninger indhylledes.

At der i Grækernes Mythologie, især i den ældste, maatte forekomme meget, der lignede den nordiske, kunde man neppe betvivle, efter at *Rask* havde viist den store Grundliighed mellem det Græske og Oldnordiske Sprog. Verdens Udvikling af en flydende Materie, Gudernes Seier over Titanerne (Grækernes Jætter), de tre *Moirer* svarende til vore tre *Norner*, og meget Andet lignende, maatte falde enhver i Øinene. Forfatteren er dog ikke bleven staaende ved at pege paa slige letopdagelige Ligheder, men har ved omhyggelig Grandskning i den Græske Mythologies Forviklinger fundet en langt nøiere Overenstemmelse, hvis Fremstilling vi dog hellere her ville forbigaae, for at komme til Sammenligningen af den nordiske Oldtids Lære med Persernes og Indernes. Naturligviis vælge vi ogsaa her ikkun det som lettest lader sig udvikle.

Efter Persernes Lære staaer Bierget *Borz* eller *Albordj*; (*Kaukasus*) i Verdens Midte, og udbreder sine Rødder, hvoraf alle andre Bierge udspringe, over hele Jorden, omfatter den, og forener sig med Stierne. Beskrivelsen over dette Biergs Fremvæxt skildrer det næsten som et Træ, kun savnes her Grene og Blade. Derimod forekommer her et Urtræ, hvorfra alle øvrige Træer og Planter have deres Udspring, og som man kunde betragte som en Fortsættelse af hiint. Som Biergets Rødder beryde Jordens Grundvold eller Kiærne, saaledes kunde dette Urtræ beryde Himmelen og Atmosphæren. Naar man nu overveier at det hele Billede har til Öiemæed

af fremstille Verden som et sammenhængende levende og voxende Heelt, saa vil man ikke mere finde det urimeligt at sammenligne *Albordj* med *Tggdrasill*. Begges Hovedstamme staaer i Jordens Midte, over en Afgrund (Nordboernes *Hvergelmer*, Persernes *Tschekaët-Daëti*) der vrimler af Slinger. Baade fra *Tggdrasill* og fra *Albordj* udstrømme himmelske Vande, hvorved Jorden vorder frugtbar. I Edda holde Guderne deres Forsamling ved *Tggdrasill*, i Zendavesta ved *Albordj*. I Nærheden af *Tggdrasill* er den himmelske Kilde *Urdar-Sær*, ved *Albordj* en lignende *Ardui-Sur*. Den överste Gudinde, som forestaaer hver af disse Kilder er en Moe, begavet med stor Visdom og Magt, i begge Systemer anseet som Verdens Vedligeholderinde. Lægge vi nu hertil, at begge Systemer sætte Havets Kilde i Norden, og de himmelske Vædskers i Syden, at baade Edda og Zendavesta lade Verdenshavet omgive Jorden, og endeligen, at i begge Helvedslangen, vor *Nidhög*, Persernes *Ahriman*, i den gamle Afgrund, stræbe fra neden af at fordærve det herlige Verdenstræe, saa kan man ikke andet end finde Liigheden mellem begge kosmologiske Systemer overraskende.

Verdensdyret, som den anden Fremstilling af Verden, og dens Oprindelse, findes ligeledes hos Perserne. Dette Verdensdyr kaldes i *Zendavesta* Menneskeoxen, eller ligefrem Oxen eller Tyren. Den blev skabt med Jorden, og var dens første og i sin Tid eneste levende Væsen. *Ahriman* dræbte dette Dyr. Ved dets Död fremsprang *Kaiomorts*, Menneskenes Stamfader, af dets höire Arm (som *Bundeheschs* Udtryk lyder) eller det höire Forlaar. Af Dyrets Sæd og Stryke dannede *Ormuzd* en Oxe og en Koe, hvoraf siden udviklede sig 282 Dyrarter, Fugle, Fiske. Af *Abudads* Krop eller Hale udsprang 55 Kornarter, og 12 Arter heldbredende Træer, af dens Blod blev Druerne o. s. v. *Alt det Övrige, det ene med det andet,*

har sit Udspring af Abudad, siger *Zendavesta*. Man seer at Grundtanken er den samme, Udførelsen derimod har Forskjælligheder, hvoraf vel endog nogle beroe paa Klima og Folkets Uddannelse. I *Abudad* synes baade *Tmer* og *Audumbla* forenede. At *Abudad* dræbes af det onde Væsen, *Tmer* derimod af Guderne, hvorved, da hin skildres som god denne som ond, forklarer Forfatteren sig af *Zoroasters* Reformation, der forkastede de andre Folks Afgudsdyrkelse, og skildrede deres *Dever* eller *Divi*, Nordboernes *Tiva* eller *Dias*, som onde Væsener. Ogsaa i Henseende til Menneskets Skabelse ligger Persernes Lære den Nordiske. Det første Menneske, *Kaiomorts* døde uden at have fundet Mage. Af hans ved Solen rensede Sæd opkom *Ribas*-Busken, hvoraf *Ormuzd* dannede de to første Mennesker. Men denne Busk, eller dette Træ fører almindeligt Navnet *Aschun* der har saa megen Liighed med vort *Askur*. Til vort *Utgard* svarer Persernes *Kaf*, der ligeledes forestiltes som en uhyre Fjeldstrækning, rundt om det kredsrunde Ocean. Til denne Fjeldstrækning ere de i de nyere Persiske Digtninger berygtede *Fin* eller *Gin* (maaskee vore Forfædres *Gin-Regin*, *Gin-Guder*) fordrevne. De kaldes ogsaa *Dever*. De have altsaa havt samme Skiæbne som Ietterne. *Diverne* opholde sig ogsaa, efter *Zendavesta* helst i Örkener mod Norden, ligesom de onde Væsener i den nordiske Mythologie. *Ahriman* kan sammenlignes med *Loke*. [Efter alt dette er da Slægtskabet mellem den nordiske og Persiske Lære om Verdens Oprindelse og Skikkelse umiskjændeligt.

Perserne antog ogsaa, ligesom de gamle Nordboer Verden kugleldannet i den överste Deel beboet af Guderne, den nederste af de onde Væsener, og Jorden i Midten af Menneskene. Sammenligningen med den Indiske Mythologie giver et ikke mindre rigt Udbytte, men Undersøgelsen vanskeliggiøres her ved de indiske Philo-

sophers og Digteres forskiellige, og paa mangfoldige Maader ud rykte Systemer. Især dele sig *Hindostanerne* i *Schivaiter*, *Visnuviter* og *Buddaister*. Uagtet man især finder den oldnordiske Lære overensstemmende med de Sidstes, mangler der dog ikke Liighed med de første. *Tmer* gienfinde vi her i Indernes *Haranguerbehah*, som den Evige, ved at sætte Elementerne i Bevægelse, først frembragte Draa-beviis. Han er den Ildens Frugt, hvormed Vandet blev besvangret. I övrigt skildres dette Væsen med hundrede Hoveder, altfortærende, o. s. v. I ham ere der og tre Figurer i tre Naturer, *Tidens Egen-skaber*, den *skabende*, *vedligeholdende* og *forstyrrende*. Hos os fremstilles Tiden i de tre Norner. I hint Væsen er ogsaa de tre store Guder, *Visnu*, *Brahma* og *Maha-Deva* eller *Schiva*, de tre første Elementaraander, at sammenligne med *Odin*, *Vile* og *Ve*. I ham er *Brahmanda* eller det store Verdensæg fuldendt, der siden ved *Brahmas* Kraft brast i to Dele, af hvilken den ene af Guld gav Himlen sin Oprindelse, den anden, af Sölv, Jorden. Altsaa undergaaer ogsaa hint Verdensdyr, for at Verden deraf kan skabes.

Verdenstræet gienfindes ligesaa tydeligen hos Inderne. *Oupnekhat* siger "Hele Verden er *Brahmas* Skikkelse, lignende et Træ med tre Stammer; de fem Elementer ere dets Grene, dets Blade i bestandig Bevægelse, og dets Rod befæster op ad i *Brahma*." Forf. viser at de forskiellige Vidundertræer, som omtales af Inderne sandsynligviis er det samme under andre Navne. Blandt disse er især mærkeligt det, som fremkom ved Melkehavets Kiærning (Verdens Skabelse). Det kaldes blandt andet *Udödelighedens* Træ, og indeholder *Udödelighedens* Drik eller Föde. Guderne beholdt det for sig efter deres Seier over Jetterne. Det staaer paa Bierget *Meru*. Foruden en stor Mangfoldighed af andre Benævnelser, har det ogsaa Navnet *Pariartukk*. Dette synes atter at være et med Træet *Parjeatek*,

som *Bogovat* beskriver i *Indras* Himmel, og med Velsignelsernes Træ, *Parija*, som i en lykkelig Stund udbreder sin Skygge over hele Verden. Ofte kaldes det for sin Fortræffeligheds Skyld blot *Dru* eller *Taru*, Træet. (Græsk $\Delta\rho\upsilon\varsigma$ Moesog. *Triu*, Isl. *Tre*, *Trie*, Kymr *Derev*). Ogsaa formodes det at være et med det uforgiængelige Træ *Aschajavatha*, *Asvatham*, som Guderne dannede for *Astogére* (Asgaard), og der beskrives ligt med Indernes *Altræ*, et næsten vidunderligt Træ, der virkeligen findes paa Indiens Jordbund, og hvoraf det største man nu kiænder har 350 Hovedstammer af større Tykkelse end den Europæiske Eeg. De mindre og yngre Stammer ere 3000. Dets Grene böie sig, og slaae atter Rod i Jorden, hvorved Træet udbreder sig. Heraf kommer det vel at *Oupnekhat* siger: "De Vise have sammenlignet den Uforgiængelige med *Asvatham*, hvis Rødder ere for oven, og hvis Grene neden." Liigheden mellem Indernes *Aschaya* og vor *Ask* kan vel ikke undgaae Nogens Opmærksomhed.

I Henseende til Iordklodens Inddelning finder man en stor Liighed mellem Indernes og de gamle Nordboers. I de høie *Himala* eller *Himalaya*-Bierge, som man nu veed ere de høieste i Verden, findes Indernes Gudebjerg *Meru*. Fra dette ere Inderne, efter *Braminernes* Udsagn, komne, ligesom Nordboerne fra *Asgaard*. *Meru* staaer i Jordens Midte, rækker fra Jorden op til Himmelen, og paa dens överste, Menneskene utilgiængelige Deel er Gudernes Bolig. Landet rundt om dette Bierg benævnes *Medhiama* eller *Medheiana*, vort *Midgard*, *Midheim*. Ordet har ogsaa i Sanskritsproget samme Betydning, som i det Nordiske *Midten* eller *Midien*, Isl. *Midja*, *Midti*, Moesog. *Midja*; Pers. *Mijan*, Lat. *Medium*, Græsk Μεσοτης hedder i Sanskritsproget *Medhi*, *Midhi*. Oceanet udgiör ogsaa hos Inderne en Kreds om den beboede Jord, og indeholder ligeledes en Verdensslange. Endeligen havde de ogsaa et *Utragurn* eller *Uttra-*

garu, i de nordlige Egne ved Verdenshavet, ganske svarende endog i Navnet til vort *Utgard*; thi baade betyder *Ut* i Sanskritsproget, som i mange andre Sprog det samme som i det Islandske, eller som *ud* i vort nuværende Sprog; og *Gard* eller *Gardr* (hvoraf *Gerde* i Islandsk, *Gaard*, *Giærde*, *Garten* i Dansk og Tydsk, selv det Italienske *Giardino* og det Franske *Jardin*) udbreder sig gennem mangfoldige Sprog, og hedder i Zendsproget *Guerd* eller *Gerd*, Old-Pers. *Garda*, *Charta*, Græsk *χωρος* og i adskillige Indiske Dialecter *Gar*, *Gur*, *Gor* o. s. v.

Det Heles Inddeeling i 9 Verdener gienfinder man ogsaa, dog med Forandringer, hos de vigtigste gamle Folkeslægter. Grækerne havde 9 Sphærer. Perserne havde 7 *Keschwar*, Inderne 7 *Dvipas*, der rigtig nok tildeels synes at være dannede efter Planeterne, som Nordboernes ikke var; men föier man til disse endnu, Over- og Underverdenen, som hine Folk og antage, saa have de 9 Verdener, som vore gamle Fædre. At Inddeelningsgrunden ei er ganske den samme er her ikke afgjørende; man har let til forskiellige Tider og Steder kundet indskyde forskiellige Forestillinger under samme almindelige Inddeeling. Ogsaa afdelte Inderne vor Jord (paa flere Maader) i 9 Hoveddele.

Det falder af sig selv i Öinene, at alt Dette giver vore Kundskaber om Menneskenes ældste Boliger og tidlige Vandringer nyt Lys og nye Styrke. Forf. har med Hensyn hertil heller ikke undladt, i sine mythologiske Undersøgelser at indflette adskillige historiske.

I den uhyre Biergkiæde, som giennemskjærer Asien i Hovedretningen fra Öst til Vest, ere især to Hovedpunkter mærkværdige: det saakaldede *Indiske Kaukasus*, (*Hindu-Cusch*) og det vestlige eller egentlige *Kaukasus*. Den Indiske Fieldstrækning, der ogsaa kaldes *Himalaya* (Riimfrostens eller Sneens Opholdsted) indeholder, efter de

nyeste Maalninger vor Klodes höieste Bierge, som man ellers troede at burde söge i Amerika. Her sætte Inderne deres mythiske Gudebierg *Meru*, og i Nærheden deraf ligger deres *Kaschgar*, deres jordiske *Asgard*. Benævnelsen *Kaschgar*, Grækernes og Romernes *Kasia*, har i forrige Tider udstrakt sig til den hele Kaukasiske Fieldstrækning, lige til det sorte, ja endog til det middellandske Hav. Altsaa indbefattede denne Biergstrækning ogsaa vore Forfædres *Asgard*, som de satte i det egentlige *Kaukasus*. De gamle *Chasaer* eller *Chaser*, som i fordums Dage boede der, skulde da være vore *Aser* betragtede som et Folk, dog tages Navnet *Chaser* da i den vidtløftigste Betydning. De omtales ofte i Indernes hellige Böger som et Folk, der för har udgiort Et med Inderne, men ere blevne skilte fra dem som Kiettere. Endnu findes *Chasaer* i visse Indiske Districter. De to Lande, som kaldes *Kashgar*, ere kun Levninger af det gamle vidtudsstrakte Navn. Det bekiendteste af disse ligger Nordost for *Kabul* og Nordvest for *Kashmir*. Mærkeligt er det, at dets Beboere sige sig at nedstamme fra *Uzer* og *Turkmanner*, ligesom *Snorro* sætter *Aser* og *Tyrker* i *Asgards* store Rige. I de dertil grændsende Lande, som nu tilhörer Afganernes store Rige, finder man ældgamle, mueligen de ældste overblevne Mindesmærker af Bodaisternes Troe, som dog er udslættet af Muhamedanerne. Men i de nære Biergegegne af det Indiske *Kaukasus* finder man endnu et Folk, der i Udseende og tildeels i Sæder ligner Europæerne, taler et Sprog der ligner Sanskrit, o. s. v. Bodaisterne have sandsynligviis fordum været udbredt over hele Indien, men ere siden blevne fortrængte fra dets vestlige Lande.

Naar man betænker at Begivenheder fra Menneskeslægtens tidligste Alder letteligen overføres til Gudeverdenen, og at de Seirende da vorde fremstillede som gode, de undertrykte eller fordrevne som onde Guder eller Aander, vil det være os mærkværdigt, at Indernes

Guder førte Krig med *Assorerne*. *Assurerne* eller *Asherne*, hvis Opholdsted kaldes *Assui-Karu*, som erindrer om vort *Asgard*. Guderne overvandt *Assurerne* ved at beruse dem med en stærk Drik, som Sanskritsproget selv kalder *Mud* eller *Myd*, aabenbart vor Miöd, i det gamle Sprog *Miödr*, *Möder*, *Mid*, i flere kaukasiske *Mit*, *Mud*, i Zend og Alemannisk *Medo* o. s. v.

Overhoved er det mærkeligt, at Inderne ved visse Leiligheder tilbode dem som virkelige Guder. Nogle paastaa at de endnu herske i det nordlige Kongerige *Ahsam* eller *Ahijam*, som ogsaa regnes til Indien. Men om end Indien eller dets nordlige Himmelbierge maa ansees som vort ældste Stamland, saa er dog det egentlige *Kaukasus* den Egn, hvorfra Forfædrene mere umiddelbart ere komne til Norden. Her boede ved vort Tidsregnings Begyndelse de mægtige *Aorser*, hvis Navn man maaskee vil gienfinde i *Zendavestas Arze*, Navnet paa Landet vesten for Persien. Her laae *Strabos Aspurg*. Her have Aserne eller Alanerne boet fra Arilds Tid, og her boe de endnu, skiönt ikke saa mægtige og beröimte som för. Landet beskrives som meget befolket. Herfra udvandrede, efter de os af *Snorro* bevarede Sagn, vore Forfædre, opholdt sig en Tid lang ved Donfloden, og kom endelig til os. Sagnet, der fra saa mange Sider bekræftes, vinder ny Bestyrkelse ved de senere Reisebeskriveres Efterretninger om hint Folk, og dets Sprog. Hertil kan man endnu, med Forfatteren, föie, at Veien, som de, i Fölge *Snorros* Beretning, havde at tilbagelægge fra *Kaukasus* og *Don* til Östersöens Kyster, ikke engang er nær saa lang som det Norske Riges Udstrækning fra Nord til Syd. I övrigt indeholder Skriftet mangfoldige Bemærkninger over de Gothiske Folks Vandringer fra Asien giennem Sarmatien og de östersöiske Kystlande, til de tre Nordiske Riger, hvis Indbyggere overhoved i de ældste Tider kaldtes *Gother* (egentlig det

samme som *Aser*, nemlig *Guds* eller *Gudernes Folk*); Navnene *Gothland* (*Gulland*) i Östersöen, *Öster-* og *Vester-Gothland* i Sverige, *Fohland* (*Jylland*) i Danmark o. s. v. Vise os endnu de tydeligste Spor af deres Omflytninger og Bosættelser.

Landmaalningscommissionens Arbeider.

Ved Commissionens Bestræbelser er nu Tegningen til Kaartet over de nordostlige Deel af Holsteen færdig, og kan overgives Kobberstikkeren. Ved Selskabets Landmaalere er i afvigte Aar opmaalt en endnu større Strækning end i de foregaaende. Denne Iver har Selskabet paaskiönnet ved at tilstaae enhver af dem en Belønning af 160 Rbd. Sölvmynt.

Ordbogscommissionens Arbeider.

Disse Arbeider, der ere af en saa vidtløftig og vanskelig Art, fortsættes uafbrudt; og det er kun Sinkelser i Bogtrykkeriet, der have foraarsaget at ikke allerede Bogstavet *K* er kommet for Lyset. For at oprette denne, paa Commissionen dog ei hvilende Forhaling, har den foreslaet og Selskabet bevilliget, at der tillige maatte begyndes, i et andet Trykkerie, paa Bogstavet *L*.

A.

Indsendte Lösninger af Prisopgaver.

Over de ved det kongelige danske Videnskabernes Selskab til Besvarelse inden Begyndelsen af Aaret 1818 udsatte Prisspørgsmaal har det ikkun modtaget een Afhandling, som det kunde have den Tilfredsstillelse at belønne. Denne var indkommen i Anledning af et Prisspørgsmaal, som Hans Excellence Hr. Geheimeconferentsraad Jo-